

Aan de woordvoerders asiel van de Kamercommissie
voor Justitie en Veiligheid

Landelijk Bureau

Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

datum 18 januari 2018
betreft AO JBZ Raad van 24 januari

ons kenmerk O.2.2 18-014.BW

Geachte woordvoerders,

Ten behoeve van het AO JBZ-Raad van 24 januari 2018 wil VluchtelingenWerk Nederland u graag het volgende meegeven.

Voortgang onderhandelingen GEAS

In het Verslag van de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken van 7 en 8 december 2017 te Brussel beperkt de Minister zich ten aanzien van de GEAS onderhandelingen tot enkele algemene opmerkingen. VluchtelingenWerk voegt daar graag aan toe dat de actuele onderhandelingen over de Procedureverordening (COM(2016) 467)¹ in de Europese Raad zich toespitsen op de invulling van het concept 'veilig derde land'. Namens Nederland zal de Staatssecretaris hierover een standpunt innemen.

Een veilig derde land wordt in artikel 38 lid 1 van de huidige procedurerichtlijn (2013/32/EU), welke is geïmplementeerd in de Nederlandse vreemdelingenwetgeving, gedefinieerd als een land waarin:

1. geen vervolging plaatsvindt op grond van een van de gronden genoemd in het Vluchtelingenverdrag (ras, religie, nationaliteit, lidmaatschap van een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging)
2. geen risico op ernstige schade in de zin van de kwalificatierichtlijn (2011/95/EU) bestaat
3. het beginsel van non-refoulement wordt nageleefd
4. het verbod op verwijdering in strijd met het recht op vrijwaring tegen foltering en andere onmenselijke behandeling wordt nageleefd en

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/08/26/fiche-6-procedureverordening>

5. de mogelijkheid bestaat om de vluchtelingenstatus te verzoeken en bescherming te ontvangen overeenkomstig het Vluchtelingenverdrag.

In artikel 38 lid 2 wordt aan de nationale wetgever overgelaten om te bepalen wanneer er sprake is van een band tussen asielzoeker en land die zodanig is dat het redelijk is om van de asielzoeker te verlangen dat hij naar dat land gaat. Het huidige artikel 38 van de procedurerichtlijn laat het aan de lidstaten over of zij tegenwerpen dat een aanvrager uit een veilig derde land komt.

In het thans door de Europese Commissie voorgestelde artikel 45 lid 1 van de procedureverordening wordt de hierboven genoemde vijfde voorwaarde afgezwakt tot “de mogelijkheid om bescherming te ontvangen overeenkomstig de materiële normen van het Vluchtelingenverdrag of voldoende bescherming [...] naargelang van het geval.” In lid 3 wordt voorgesteld een band tussen de asielzoeker en het land aan te nemen als de asielzoeker door dit land heen gereisd is. Indien een aanvrager uit een veilig derde land komt, worden lidstaten verplicht om de asielaanvraag niet ontvankelijk te verklaren.

In eerdere brieven d.d. 5 oktober 2016 en 11 november 2016 heeft VluchtelingenWerk zich over het bovenstaande al bijzonder kritisch uitgelaten. Het gebruik van vage, niet gedefinieerde termen zoals “voldoende bescherming” en het uithollen van het beginsel dat er een redelijke band tussen asielzoeker en derde land moet bestaan, zet de (procedurele) rechten van asielzoekers sterk onder druk. In de reactie op het regeerakkoord d.d. 19 oktober 2017 heeft VluchtelingenWerk reeds aangegeven dat materieel voldoen aan de voorwaarden uit het Vluchtelingenverdrag betekent dat er een zorgvuldige asielprocedure moet zijn, evenals adequate opvang voor asielzoekers en bescherming voor erkende vluchtelingen.

VluchtelingenWerk heeft vernomen dat in de huidige discussies binnen de Europese Raad (nog verder) getornd wordt aan het ‘veilig derde land’ concept, in die zin dat zelfs doorreis geen voorwaarde meer is voor het aannemen van een band tussen asielzoeker en derde land.² Een asielaanvraag zou niet ontvankelijk verklaard kunnen worden als een derde land (waarmee een asielzoeker verder geen band heeft) zich bereid heeft verklaard de asielzoeker op te vangen. Ook zouden er lidstaten zijn die menen dat onder andere het recht op gezinshereniging van de asielzoeker geen onderdeel uitmaakt van het bieden van bescherming. Een land dat weigert in het herkomstland achtergelaten gezinsleden te laten overkomen kan aldus toch worden geacht voldoende bescherming te bieden.

VluchtelingenWerk is zeer bezorgd over bovengenoemde ontwikkeling. Als een

2 ECRE policy note ‘Debunking the safe third country myth’, 2017, pagina 3; <https://www.ecre.org/wp-content/uploads/2017/11/Policy-Note-08.pdf>

willekeurig land zich bereid toont om een asielzoeker op te vangen zonder dat het een minimaal niveau aan bescherming hoeft te bieden, zet dat de deur open voor allerlei afspraken met derde landen die geen partij zijn bij het Vluchtelingenverdrag c.q. geen bescherming bieden overeenkomstig de normen uit het Vluchtelingenverdrag en relevante Europeesrechtelijke normen zoals artikel 3 en 8 EVRM en de Gezinsherenigingsrichtlijn (2003/86/EU).

In het regeerakkoord heeft de regering nadrukkelijk aangegeven dat het noodzakelijk is om het concept van 'veilig derde land' nader te specificeren en dat er alleen overeenkomsten worden gesloten met derde landen die materieel voldoen aan de voorwaarden van het Vluchtelingenverdrag.³

VluchtelingenWerk brengt daarbij in herinnering dat in het Vluchtelingenverdrag geen onderscheid gemaakt wordt tussen de verschillende rechten die asielzoekers toekomen. Voor effectieve bescherming is het noodzakelijk dat een lidstaat alle rechten uit het Vluchtelingenverdrag respecteert waaronder het verbod op non-refoulement, non-discriminatie, het recht op een status, gezinsleven, onderwijs, gezondheidszorg en arbeidsmarkttoegang.⁴

In zijn aanbevelingen aan het Bulgaarse voorzitterschap d.d. december 2017 heeft UNHCR opgeroepen het veilig derde land concept alleen toe te passen als er sprake is van effectieve en daadwerkelijke bescherming voor de asielzoeker in dat land en als er een betekenisvolle band bestaat tussen asielzoeker en land in kwestie; enkel doorreis is in elk geval niet zo'n band.⁵

VluchtelingenWerk schaart zich achter deze oproep van UNHCR en verzoekt de Staatssecretaris om zich, conform de tekst van het regeerakkoord, in te zetten voor een duidelijke definitie van een veilig derde land waarin effectieve bescherming van de asielzoeker centraal staat. Daarbij is essentieel dat er een reële band bestaat tussen de asielzoeker en het derde land in kwestie die uit meer bestaat dan enkel doorreis.

- 3 Pagina 51-52 regeerakkoord "vertrouwen in de toekomst"
<https://www.kabinetsformatie2017.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-vertrouwen-in-de-toekomst>
- 4 Zie rapport Vluchtelingenwerk 'Buiten de muren van Fort Europa' 2017, pagina 6;
https://www.vluchtelingenwerk.nl/sites/public/Vluchtelingenwerk/nieuws/Buiten_de_muren_van_Fort_Europa_NoNotes_ONLINE.pdf
- 5 UNHCR's recommendations to Bulgaria for its Presidency of the Council of the European Union (EU) - A time for solidarity - January – June 2018, pagina 6, <http://www.refworld.org/docid/5a33c40f4.html>

Situatie Griekenland

Tijdens het AO JBZ raad op 6 december 2017 heeft de Staatssecretaris aangegeven dat de Griekse overheid 50% van de totale populatie asielzoekers (nieuwkomers alsmede al langere tijd gestrande asielzoekers) uit deplorabele opvangomstandigheden in de hotspots op de Griekse eilanden zou overbrengen naar geschikte opvang op het Griekse vasteland.⁶ Op 29 december 2017 deed VluchtelingenWerk een oproep om werk te maken van het overbrengen van deze asielzoekers aangezien de omstandigheden op de Griekse eilanden door de intrede van de winter slechter en slechter worden.⁷ Tijdens de kerstdagen viel de stroom uit in het overbevolkte kamp Moria op Lesbos. Daar gestrande asielzoekers brengen deze winter door in onverwarmde zomertenten in de sneeuw. Het is onduidelijk of inmiddels de helft van de op de eilanden aanwezige asielzoekers zijn overgebracht naar het vasteland.

VluchtelingenWerk verzoekt de Staatssecretaris aan te geven of de toegezegde overbrenging van asielzoekers gerealiseerd is en zo ja hoeveel asielzoekers inmiddels zijn overgebracht naar het vasteland.

Deal Libië

Naar aanleiding van de berichten dat lidstaten uit de Europese Unie enerzijds kwetsbare vluchtelingen uit Libië naar Europa overbrengen en anderzijds de Libische kustwacht ondersteunen bij het tegenhouden van migranten die bescherming in Europa zoeken, heeft VluchtelingenWerk geconstateerd dat er *de facto* sprake is van een “Libië deal”.⁸ Deze tegengestelde handelingen zijn immers in grote mate vergelijkbaar met de afspraken die de EU met Turkije heeft gemaakt.

Eerder heeft de Staatssecretaris ontkend dat er sprake is van het terugsturen van vluchtelingen naar Libië omdat het nu eenmaal de taak is van de Libische kustwacht om migranten en drenkelingen in de Libische territoriale wateren te onderscheppen.⁹ Tegelijkertijd erkent de Staatssecretaris dat de zorgen van organisaties als Amnesty International over de mensonterende omstandigheden in Libië terecht zijn.¹⁰ Daarmee miskent de Staatssecretaris dat de door de Libische kustwacht onderschepte migranten

6 *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2017–2018, 32 317, nr. 501, pagina 25-26.

7 <https://www.vluchtelingenwerk.nl/actueel/persbericht/vluchtelingenwerk-nederland-staatssecretaris-harbers-kom-toezegging-griekse>

8 <https://www.vluchtelingenwerk.nl/actueel/nieuws/vluchtelingenwerk-constateert-%E2%80%98eu-libi%C3%AB-deal-werking-getreden>

9 Antwoord Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie op vragen van Tweede Kamerlid van Dijk (SP) d.d. 18 december 2017, nummer 2017D37407.

10 *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2017–2018, 21 501-20, nummer 1280.

en drenkelingen in Libië in schrijnende omstandigheden terecht komen en dat Nederland door het ondersteunen van deze kustwacht hier mede verantwoordelijk voor is.

VluchtelingenWerk maakt zich er vooral zorgen over dat op geen enkel moment vastgesteld wordt of het om vluchtelingen gaat. In recente stukken hanteert de Staatssecretaris exclusief het begrip 'migranten'. Daarmee wordt miskend dat het mogelijk ook vluchtelingen betreft die recht hebben op bescherming. Feit is dat de situatie in Libië zeer instabiel en onveilig is. Vluchtelingen kunnen thans in Libië nauwelijks bescherming krijgen.

VluchtelingenWerk verzoekt de Staatssecretaris duidelijkheid te geven over de wijze waarop de veiligheid van vluchtelingen in Libië op dit moment gegarandeerd wordt. Daarbij onderstreept VluchtelingenWerk dat het terugsturen van vluchtelingen (nadrukkelijk te onderscheiden van het ondersteunen van vrijwillige terugkeer van migranten) naar hun herkomstlanden zonder statusbepaling gelijkstaat aan schending van het in het Vluchtelingenverdrag centraal gestelde beginsel van non-refoulement.

Wij hopen dat u bovenstaande opmerkingen wilt meenemen in het debat.

Met vriendelijke groet,

Dorine Manson
Bestuursvoorzitter

CC: Leden van de Eerste Kamer